

УДК 37.015.31:17.022.1:[796/799] -057.875

Олена Погребняк, Олексій Копищик

ВИХОВАННЯ ГУМАНІСТИЧНИХ ЯКОСТЕЙ І МОРАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАЛЬНО-СПОРТИВНОЇ ПІДГОТОВКИ

А Виховання моральної поведінки студентської молоді на заняттях фізичного виховання пов'язане із суттєвими змінами в організації навчально-виховного процесу, який необхідно переорієнтувати із заучування моральних постулатів на набуття фахівцями навичок колективізму і моральної поведінки.

Ключові слова: студентська молодь, колективізм, моральна поведінка, навчально-спортивна підготовка, виховання.

Елена Погребняк, Алексей Копищик. Воспитание гуманистических качеств и морального поведения студентов в процессе учебно-спортивной подготовки.

А Воспитание морального поведения студенческой молодежи на занятиях физического воспитания связано с существенными изменениями в организации учебно-воспитательного процесса, который необходимо переориентировать из заучивания моральных постулатов на приобретение специалистами навыков коллективизма и морального поведения.

Ключевые слова: студенческая молодежь, коллективизм, моральное поведение, учебно-спортивная подготовка, воспитание.

Helen Pogrebnyak, Alex Kopischik. Education of humanism qualities and moral conduct of students in the process of educational and sports preparation.

S The education of students' moral behavior in the physical training classes is connected with essential changes in the organization of the educational process that should be reoriented from learning moral precepts to the receiving of professional skills of collectivism and moral behavior.

Key words: students, collectivism, moral behavior, educational and sports training, education, humanistic qualities.

Актуальність проблеми. Проблема морального виховання студентської молоді актуальна сьогодні як ніколи, оскільки вона відображає основні тенденції розвитку сучасної вищої школи. Сучасні динамічні перетворення в соціально-економічній сфері держави, зміни в освітніх пріоритетах посилюють увагу до особистості як активного суб'єкта життєтворення, до демократизації й гуманізації навчально-виховного процесу в закладах освіти [1; 2; 6]. Уміла організація та проведення навчально-спортивної діяльності – один із основних факторів виховання колективістських і гуманістичних якостей студентів [4; 5; 7]. У процесі спільної навчально-спортивної діяльності у студентів удосконалюються такі моральні якості, як колективізм, працелюбність, дружні взаємини, дисциплінованість, моральна поведінка тощо [3; 5; 7].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Можливості використання фізичної культури та спорту для впливу на корекцію моральної поведінки та колективізму студентської молоді вищої школи розкриті в дослідженнях М. Алієва, Д. Афанасьева, В. Войнова, Л. Волкова, Є. Захаріної, Р. Зеленського, В. Золочевського, В. Іваненко, С. Єрмакова, А. Киселевич, Т. Круцевич, О. Кузнецової, О. Матвеева, М. Сапронова, Л. Сергієнко, Р. Сі-

ренко, О. Худолія, Б. Шияна та інших учених [1; 4; 5; 10; 11]. Незважаючи на наявність значної кількості досліджень, що торкаються різних аспектів проблеми виправлення порушень поведінки студентської молоді та виховання гуманних якостей, практично відсутні наукові дослідження, у яких би цілісно розглядалася проблема корекції моральної поведінки та виховання гуманних якостей студентів засобами фізичного виховання, що має значні можливості для усунення виявлених моральних недоліків.

Однак, якою б великою не була активність студентів у процесі навчально-спортивної діяльності, необхідна їй спеціальна організація, педагогічне керівництво, пошук різноманітних шляхів і форм проведення, які були б спрямовані на виховання гуманістичних рис студентів [2; 3; 5].

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці педагогічних умов, засобів і методики формування морально-гуманістичних якостей і моральної поведінки у студентської молоді в процесі навчально-спортивної діяльності.

Вклад основного матеріалу. Дослідження проблеми передбачало необхідність вияву рівня усвідомлення студентами сутності основних гумані-

стичних і колективістських понять; усвідомлення ними важливості та значущості формування гуманістичних і колективістських понять; усвідомлення ними важливості і значущості формування гуманістичних якостей і готовність використовувати їх як регуляторів моральної поведінки.

Дослідницько-експериментальна робота проводилася зі 120 студентами I–II курсів факультетів Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка, що відвідують заняття з фізичного виховання, беруть активну участь у спортивно-масових заходах, які проводились в університеті впродовж 2010–2013 навчальних років.

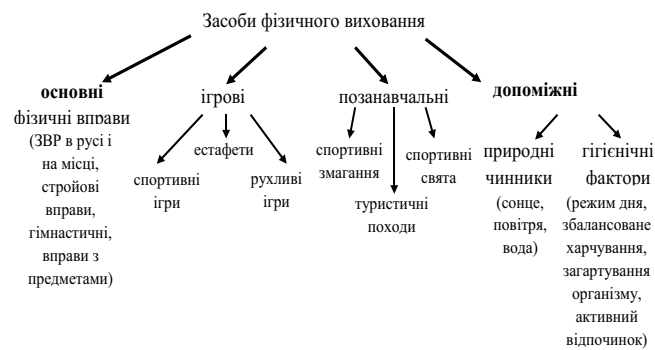
На підставі анкетування студенти були розподілені на три групи за рівнем прояву колективістських і моральних якостей і сформованості моральної поведінки. Першу групу (45,9%) склали студенти, які на достатньому рівні розуміють сутність понять «колективізм», «гуманізм», «моральна поведінка». Вони не лише володіють необхідними знаннями, але й по мірі можливості прагнуть використовувати їх на практиці, у вчинках, спілкуванні, взаєминах з одногрупниками та тренерським складом університету. Другу – склали студенти (28,4%), які відповідають середньому рівню, у них ці поняття розкриті не повною мірою. Третя – 25,7% студентів, які були віднесені до низького рівня розуміння цих понять.

Порівняний аналіз показників гуманної вихованості та корекції моральної поведінки студентів, проведений на початку та наприкінці формувального експерименту, засвідчив виникнення суттєвих змін. Завдяки цікавій спортивній діяльності, різноманітним формам проведення занять із фізичного виховання відбулося підвищення рівня моральної поведінки студентів усіх трьох груп. Так, значною мірою зросла кількість студентів із достатнім рівнем вияву колективістських якостей (із 45,9% на початку експерименту до 72,2% після експерименту), виявлене певне зменшення кількості студентів із середнім рівнем (з 28,4% до 13,3%) і низьким рівнем (з 25,7% до 13,9%).

Вважаємо, що в корекційній роботі треба виділити дві взаємопов'язані сторони і, по-перше, її треба розглядати як виховне завдання, яке повинен розуміти студент, а по-друге – як форму прояву відповідної взаємодії викладача і студента, що спрямована на вирішення завдань морального виховання.

Дієвими засобами фізичного виховання стали систематичні зустрічі студентів із відомими спортсменами Полтавщини: чемпіоном світу з пауерліфтингу М. Буланом, голкіпером національної футбольної збірної України А. Пятовим, чемпіоном-веслувальником на байдарках і каное Д. Каміріловим, членом збірної команди України з гирьового спорту К. Ваніною, чемпіоном України з кікбоксингу і тайського боксу Р. Маїловим та ін. Регулярним стало спілкування з членами ФК «Ворскла» м. Полтава, які в ході діалогу зі студентами роз'яснювали сутність моральних норм (наявність сенсу життя, інтерес до навколишнього світу, ієрархія цінностей) і правил (привнесення елементів добра і краси в усі сфери духовно-морального життя, встановлення доброзичливих контактів з інши-

ми людьми, адекватне реагування на несподівані зміни в обставинах, підпорядкування власних інтересів суспільним цілям, вибір моральних засобів для реалізації здорових амбіцій), прийняття яких дозволяє досягати значних професійних і життєвих успіхів. У такий спосіб у студентів вироблялася індивідуальна установка на засвоєння і дотримання об'єктивних і безумовних моральних цінностей. Зазначимо схематично засоби фізичного виховання, спрямовані на корекцію моральної поведінки та формування гуманістичних якостей у студентській молоді:

Підвищення ефективності формування моральних і гуманістичних якостей в умовах спортивної діяльності досягається наступними засобами і методами:

- цілеспрямованим і систематичним моральним просвітництвом студентів на навчально-тренувальних заняттях;
- організацією колективних справ і залученням кожного студента до суспільно-корисної діяльності на факультеті, впорядкуванню спортивних майданчиків і залів;
- посиленням індивідуальної роботи зі студентами, в яких спостерігаються відхилення у моральній поведінці і вчинках;
- накопиченням практичного досвіду громадської поведінки студентів при організації, проведенні й суддівстві спортивних змагань на першість факультету та університету з видів спорту;
- організацією гуманного стилю спілкування студентів у процесі навчально-тренувальної та змагальної діяльності на основі дружби і взаємоповаги.

При організації та проведенні цілеспрямованої виховної роботи враховували той фактор, що формування моральних якостей здебільшого залежить від характеру тих, до яких вступають студенти в процесі спілкування між собою із педагогами під час навчально-тренувальних занять і спортивних змагань. Нашим основним завданням було створення спеціальних педагогічних ситуацій, що сприяло виявленню прихованих резервів особистісного потенціалу, які забезпечували студентам зміцнення стійких позицій у спортивному колективі.

Використання чуйного ставлення щодо студентів, схвального слова у процесі навчально-тренувальних занять викликало в них довіру, бажання вступати в дружні стосунки.

Нами вироблено власну позицію щодо використання основних засобів фізичного виховання, спрямованих на корекцію моральної поведінки. Оскільки поняття «моральна поведінка студентської молоді»

ми схарактеризували як сукупність форм повсякденної поведінки, у яких знаходить свій вияв дотримання моральних норм, то моральна поведінка зводиться не лише до розуміння правил моралі, а й прийняття їх, підтримання життєдіяльності відповідно до них, готовності їх відстоювати. Саме завдяки системі засобів фізичного виховання студентська молодь має можливість оволодівати цілою низкою вмінь і навичок, розширювати діапазон рухових дій, контролювати не тільки свій фізичний, але й моральний розвиток.

На основі проведеного експерименту нами були зроблені такі **висновки**:

Експериментальна робота підтвердила, що моральна поведінка студентської молоді тісно взаємопов'язана з навчально-тренувальною роботою, творчим характером занять, високим рівнем організації, використанням передових прийомів педагогічних впливів, різними формами громадського заохочення, врахування вікових та індивідуальних особливостей студентів, що становить головні умови формування колективістських і моральних якостей у студентської молоді.

Оптимізація навчально-тренувального процесу і виховної роботи сприяє дружнім взаєминам між студентами, зацікавленості в успіху товариша, прагненню надати допомогу, радості від спільного успіху, взаємоповазі та взаємодовірі.

У спортивній діяльності посилюється взаємоповага між одногрупниками, між студентами вини-

кають товариські стосунки. Усвідомлюється відмінність між справжнім колективізмом і уявним, між словами про колективізм і дружбу і справжнім їхнім проявом.

Перспективи подальшого дослідження проблеми вбачаємо в пошуку нових ефективних форм і методів проведення навчальних занять з фізичного виховання, різноманітних спортивно-масових змагань, які дозволяють не тільки підвищити рівень фізичної підготовленості студентів, але й сприяють покращенню виховної роботи в університеті.

Література

1. Войнов В.М. та ін. Змагально ігровий метод у системі фізичного виховання студентів: навч. посіб. / В.М. Войнов, Л.П. Ярославська, П.О. Кандиба, В.В. Щириця. – Черкаси : ЧДТУ, 2011. – 299 с.
2. Дмитрієнко А.К. Основи гуманістичної психології / А.К. Дмитрієнко, Г.В. Чуйко. – Чернівці : Рута, 2002. – 268 с.
3. Мерлін В.С. Психология индивидуальности / В.С. Мерлин. – Москва-Воронеж, 1996. – 446 с.
4. Круцевич Т. Сформованість цінностей індивідуальної фізичної культури студентів різних відділень ВУЗу [Текст] / Т. Круцевич // Спортивний вісник Придніпров'я. – 2008. – № 3-4. – С. 103-106.
5. Кузнецова О. А. Моральне виховання студентів вищих навчальних педагогічних закладів [Текст] : навч. посібник [для студ. вищих навч. закл.] / О. А. Кузнецова; Миколаївський держ. ун-т ім. В.О.Сухомлинського. – Миколаїв : Іліон, 2006. – 164 с.
6. Кузь Ю. С. Формування здоров'язабезпечуючого стилю поведінки учнів у процесі фізичного виховання в природному середовищі / Ю. С. Кузь // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова «Науково-педагогічні проблеми фізичної культури і спорт» Випуск 10. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2010. – С. 159-163.
7. Кузьмінський А. І. Педагогіка вищої школи : [навч. посіб.] / А. І. Кузьмінський. – К. : Знання-Прес, 2005. – 486 с.
8. Мерлін В.С. Психология индивидуальности / В.С. Мерлин. – Москва-Воронеж, 1996. – 446 с.
9. Озолин Н.Г. Настольна книга тренера / Н.Г. Озолин. – Москва : АСТ Астрель, 2003. – 863 с.
10. Фізичне виховання та спорт у вищій школі. За здоровий спосіб життя [Текст] : зб. тез доп. Всеукраїнської наук.-практ. конф., 20-21 вересня 2007 р. / упоряд. і відп. ред. Н. П. Голева; Запорізький національний технічний ун-т. – Запоріжжя : ЗНТУ, 2007. – 48 с.
11. Фізичне виховання в контексті сучасної освіти [Текст] : матеріали II наук.-метод. конф. 19-20 червня 2006 р. / ред. Н. І. Турчина [та ін.]; Олімпійська академія України, Національний авіаційний ун-т. – К. : НАУ, 2006. – 60 с.

УДК 159.947.23-053.6

Сергій Новік

ФОРМУВАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ СТАРШИХ ПІДЛІТКІВ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Сергей Новик. Формирование ответственности старших подростков как педагогическая проблема.

Serhiy Novik. Forming responsibility of senior teenagers as pedagogical problem.

А Вивчена відповідальність як психолого-педагогічна категорія. Досліджені особливості формування відповідальності старших підлітків, обґрунтовані структурні компоненти, критерії та рівні сформованості відповідальності. Визначені особливості впливу сім'ї, школи та соціального оточення на формування та динаміку відповідальності старшого підлітка.

А Изучена ответственность как психолого-педагогическая категория. Исследованы особенности формирования ответственности старших подростков, обоснованы структурные компоненты, критерии и уровни сформированности ответственности. Определены особенности влияния семьи, школы и социального окружения на формирование и динамику ответственности старшего подростка.

S Responsibility as pedagogical category is studied in the article. The features of forming of senior teenagers responsibility are considered, structural components are grounded, criteria and levels of responsibility. The features of influence of family, influence of school and social environment on forming and dynamics of senior teenager responsibility are defined.

Ключові слова: особистість, відповідальність, старший підлітковий вік, компоненти відповідальності, рівні сформованості відповідальності, критерії відповідальності.

Ключевые слова: личность, ответственность, старший подростковый возраст, компоненты ответственности, уровни сформированности ответственности, критерии ответственности.

Key words: personality, responsibility, senior teens, компоненты of responsibility, levels of formed of responsibility, criteria of responsibility.

Актуальність проблеми. В умовах соціально-економічних змін у суспільстві (інформатизація, демократизація, перехід до ринкових відносин) найкраще проявляють себе ділові, працьовиті, професійно компетентні особистості, що вміють адаптуватись до швидкозмінливих ситуацій, здатні до самостійного вибору сфер діяльності, прийняття відповідальних рі-

шень і саморегуляції поведінки. Саме ці якості необхідно виховувати у підростаючої особистості, чим зумовлюється пошук нових підходів до виховної роботи зі школярами.

Нині особливо зростає значення моральних цінностей особистості, які є специфічними регуляторами її поведінки в усіх сферах суспільного життя. Тому про-